

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 1

15. januar 1968

Problemer og opgaver
Nye navne på stenene
i Kongenshus
Dødsfald

(Arne Fynbo, Hattling)
Dræningsforsøg
på marskjord

Den koncentrerede
gødning vinder stadig
frem

Myremalmens historie
i Danmark

89. årg.

Oplag: 17.600

Husqvarna MOTORSÅVE

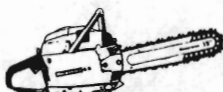
i dag skandinaviens mest solgte.

Har De hørt
NYHEDEN i skoven?

HUSQVARNA MOTORSÅVE SKÅNER DERES ØRE!

HUSQVARNA 65 - letvægtssaven man taler om. LET, STÆRK, SMIDIG, VELAFBALANCERET, ARBEJDSRIGTIG, men det bedste af alt - den har en OVERLEGEN LYDDÆMPNING. Pas på hørelsen, vælg en moderne motorsav med LAVT STØJ-NIVEAU - HUSQVARNA 65. HØR - PRØV OG KØB DEN.hos:

A/S Erik Dalsgård
Sønderbrogade 24
VEJLE - JYLLAND
Telf. (0581) 5201

Sølving Skovservice
Kirke Værløsevej 42
LILLE VÆRLØSE - SJÆLLAND
Telf. (01) 48 09 37

Bellinge Maskinfabrik
BELLINGE - FYN
Telf. (09) 96 14 39

OMGÅENDE OG EFFEKTIV SERVICE

type 70

Få også en demonstration af de andre modeller:

Armésaven type 70 samt den store type 100 type 100

Importør: Husqvarna motorsave,
Ryegade 25, Aarhus C.

SKOVEJENDOMME,

som efterkommer ønsket om hugst - stop, har nu en mulighed for at benytte lejligheden til at lade skovarbejderne få et uddannelsesophold på SKOVSKOLEN I NØDEBO.

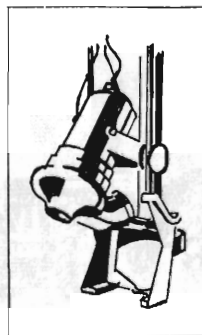
Henvendelse omgående til:

Skoubrugslærer Iver Nissen, Nødebo pr. Fredensborg tlf. (03) 21 13 78

MYRAS

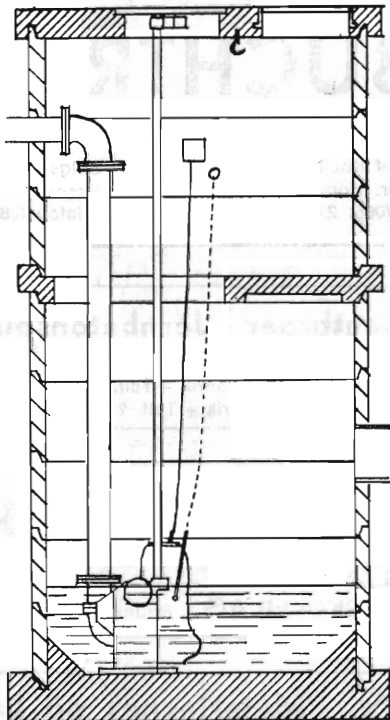
dykkede kloakpumper, type UV,
med vandtæt motor
og med *tilkoblingsmekanismen,*
der altid virker,
og som aldrig sætter sig fast.

UV-pumperne er forsynet
med enkanalhjul,
for hvilke praksis viser at
risteværk er unødvendigt.

KLOAKPUMPER

i alle udførelser:
horisontale, vertikale —
både med mellemaksel og
tæt sammenbyggede —
i størrelser
op til 500 sekundliter.

MYHRWOLD & RASMUSSEN MASKINFABRIKANTER
INGENIØRER M. ING. F. AKTIESELSKAB

KOBELVÆNGET 74 - KØBENHAVN - BRØNSHØJ
TELEFON: (0123) BE 8511 - TELEGRAMADRESSE: MYRAS

STORMFALDET VAR IKKE BILLIGT - og oprydningen SKAL være billig!

Det bliver den med

SAME ARIETE 85 HK DIN
SAME LEONE 67 HK DIN

- traktorer, der er født med 4-hjulstræk.

- Stor frihøjde
- Stærk lift

IDEEL I SKOVEN monteret med skovfoged Lerches universal udsæbningsgrej. Klarer 60-80 m² i vindfælder. Tal, der er værd at regne på. FULDHYDRAULISK KRAN - KÆVLELIFT OG SPIL. Traktoren kan dagligt ses i arbejde på Krøngerup efter aftale med skovfoged Lerche, telefon Ørsted (09-45) 166.

BUCHTRUP . RANDERS

Telefon (064) 2 99 33

Salgschef **Knud Hansen**,
Boller pr. Horsens,
telefon (066) 2 62 25.

Salgsinspektør **E. Grøndal**,
Brønderslev,
telefon (08) 82 10 95.

Salgsinspektør **Aage Hansen**,
Ørsted,
telefon (09-45) 236.

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave Alt i betonvarer efter D. S. 400

Ringkøbing Cementvarefabrik - Telf. (073) 2 16 00

Videbæk Cementvarefabrik - Telf. 214

N. SKYTTE

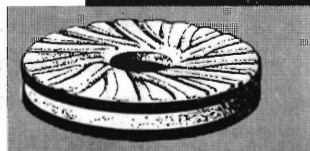
Omhyggeligt behandlede **skovplanter**

i værdifulde provenienser

DANPLANEX

PLANTESKOLER A/S . Rødekro . Telefon (046) 6 29 33*

**engsko
kværnsten**

STRØMMEN RANDERS TLF. (06) 42 99 99

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring

Gensidigt selskab ★ Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19 . København V . Telf. (01) 15 03 50

Stenvad Cementstøberi

Tlf. Stenvad (063 - 8 24 11) 6

Arnold Westmark

Alle △ mærkede rør
ALTID LEVERINGSDYGTIG

Trifolium Frø

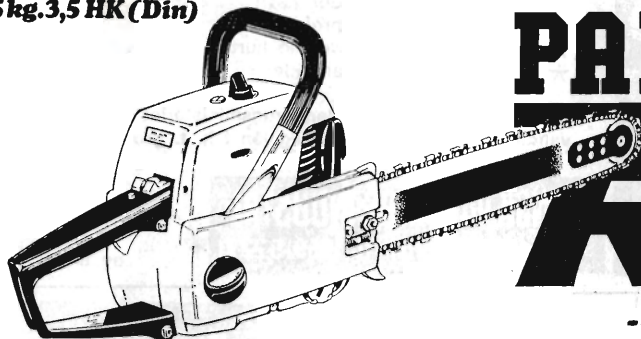

KØBENHAVN

RANDERS

Let men hurtig

6,5 kg. 3,5 HK (Din)

PARTNER R16

-en sav De må prøve!

Forhandlere:

JYLLAND

Fa. Otto R. Nielsen, Nørresundby. Tlf. 34222
Randers Værktøjsmagasin, Randers. Tlf. 21777
Horsens Værktøjsmagasin, Hede Nielsensvej 2, Horsens. Tlf. 26211

Mikkels Autoværksted, Nr. Torv 2, Vejle. Tlf. 811212
Fa. Lorentz Hansen jun., Åbenrå. Tlf. 22138

FYN

A/S Harald Nyborg, Odense. Tlf. 121249

LOLLAND & FALSTER

Fa. R. Jessens Eftf. Nyk. Falster. Tlf. 850011

BORNHOLM

Scooter Centralen, Vimmelskåft 26, Rønne. Tlf. 552176

SJÆLLAND

Fa. Jørgen Augsburg, Køge. Tlf. 2500
Fa. L. Ulrich's Isenkramforr. Slagelse. Tlf. 520001
Mekaniker Johs. V. Larsen, Toksværd pr. Holme-Olstrup. Tlf. 747282

Fa. Aksel Jacobsen, Stokkebjergvej, Jyderup. Tlf. 476849

A. M. Bjørns Eftf. Algade 50, Holbæk. Tlf. 432100
Mekaniker Kaj Nielsen, Gadevang, Hillerød. Tlf. 266962

Fa. Johs. Fog, Hovedgaden 45, Lyngby. Tlf. 871001

KØBENHAVN

Forst & Jagthuset, Gl. Kongevej 119, V. Tlf. 213030
L. V. Eriksen A/S, Nørrebrogade 55, N. Tlf. 322550
Carl I. Boeck A/S, Gl. Kongevej 23, V. Tlf. 319196

Vestjyllands Mergelforsyning

Andelsselskab

Udnyttelse af lokale lejre
og tilrettelægning af
mergelleverancer

Moderne grab-materiel til rådighed
Levering af højprocentlig mergel fra egne lejre
Jordbrugskalk og pulveriseret kalk i fine kvaliteter
fra Hillerslev og Mjels kalkværker

Alle oplysninger og tilbud hos:

Trier Høj, formand, Vostrup, tlf. Lønborg (073 - 7 31 11) 43
Karl Bloch-Nielsen, kasserer, tlf. Billum (052 - 2 05 77) 66
Chr. Siersbæk, næstformand, tlf. Skjern (073) 5 03 96

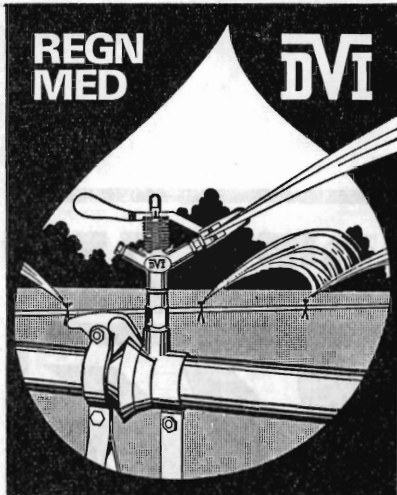
Drænrør

efter Dansk Standard

1/8 FREDERIKSHOLMS TEGL- & KALKVÆRKER

Vejlesøvej 36 - Holte - Telefon (01) 42 25 11

VANDINGSANLÆG

Ønsker De?

- ★ Gennemført kvalitet
- ★ Lette og stærke rør
- ★ De hurtige og robuste koblinger
- ★ Sprinklere, der vander jævnt
- ★ Sagkyndig og reel projektering
- ★ Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes,
- ★ fordi det er dansk arbejde.

Indehaverne er aut. af landbrugsministeriet til projektering af vandingsanlæg med tilskud og lån i h. t. grundforbedringsloven

DANSK VANDINGS INDUSTRI
Snoghøj pr. Fredericia tlf. (059) 5 22 11

Henvend Dem
om brochure
og tilbud

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon (076 1) 195 og 1325

Alt i elektricitet

Træplanter til have og kirkegård,
mark og skov.
Plantegræs.

Lomborgs Planteskole

Granhøj v. Aalborg

Tlf. 12 01 01 Tlf. 13 40 40

Stort farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

Aktieselskabet
L. HAMMERICH & CO.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Tlf. 12 71 55 (3 lin.)
Århus

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (076 1) 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9-15
Lørdag lukket
Aftenspedition:
Fredag kl. 18.30-20

Filialer:

Karup
Flyvestationen Karup
Mammen
Løgstrup

Hellestrup Planteskole

Ejer:

Gosch Tændstikfabr. A/S

Sorø . Tlf. Fulby (03 608 133

**Specialplanteskole
for Hybridasp**

Kjellerup Betonvarefabrik ved J. T. Birk

Tlf. Kjellerup (068) 8 10 45. Efter kl. 17: Tlf. Rødkjærsgade (076 - 5 91 11) 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud.

ALT I CEMENT

VARER

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniør. normer.
Hurtig levering - reel
betjening.

TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI
• Talsne 21 •

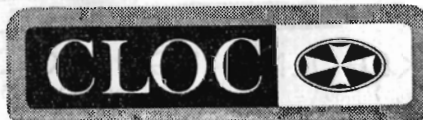
- ✱ Hurtig
- ✱ service
- ✱ er
- ✱ god service
- ✱ bedst fra

A/S **Erik Dalsgaard**
SØNDERBROGADE 24, VEJLE, TLF. (0581) 5201

Vi har alle vore servicevogne
monteret med radioanlæg

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. a.

Alle størrelser i drænrør leveres
Telefon Viborg (076 1) 1330

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 1

15. januar 1968

89. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg, telf. 1340. Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 10 kr. eller én gang for alle mindst 200 kr. Redaktør: H a r. S k o d s h ø j. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), afdelingschef N. Venov og distriktsbest. J. Alsted. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Problemer og opgaver. — Nye navne på stenene i Kongenshus. — Dødsfald (Arne Fynbo, Hatting). — Dræningsforsøg på marskjord. — Den koncentrerede gødning vinder stadig frem. — Myremalmens historie i Danmark. — Litteratur. — Det svenske skovbrug.

Forsiden: Billedet viser udsigten fra kontorvinduerne på Hedeselskabets Centralplanteskole i Tvillum. Poplerne er plantet 1942 og er altså samtidige med planteskolen i alder.

*I*det vi på Hedeselskabets vegne bringer en hjertelig tak for godt samarbejde i 1967, beder vi selskabets medlemmer, medarbejdere og gode venner ud over landet modtage vore bedste ønsker for 1968.

A. Olufsen

*Formand
for bestyrelsen*

Fr. Heick

Direktor

Problemer og opgaver

Det nye år vil give vort gamle selskab store problemer. Som skovejer deler Hedeselskabet skovbrugets vanskeligheder i klemmen mellem stigende træpriser og stigende omkostninger, og selv om selskabets plantager undgik at blive ramt af de store stormkatastrofer i 1967, må vi bære vor del af byrden ved ulykkens eftervirkninger. Den samlede udvikling medfører, at plantager i Jylland, som plantningsafdelingen administrerer, kan få svært ved at gennemføre normal skovdrift, og dette vil medføre, at de vederlag, som plantningsafdelingen modtager for arbejdsledelse, tilsyn m. v., vil dale føleligt.

På den anden side synes der at være et stadigt stigende behov for de tjenesteydelser, der er grundlaget for Hedeselskabets virksomhed, og det så meget mere som den almindelige udvikling inden for skovbruget medfører, at flere og flere plantageejendomme henvender sig til Hedeselskabets plantningsafdeling med anmodning om bistand ved plantagens drift.

Plantningsafdelingen modtager i stigende omfang anmodning om bistand ved rationalisering og mekanisering af plantagedrift, plante-skoledrift, regnskabsaflægning m. v. Omstillingsprocessen i landbruget medfører, at nye arealer ønskes tilplantet. Sideløbende hermed stilles der øgede krav til den jord, der fortsat skal dyrkes landbrugs-mæssigt. For sandjordernes vedkommende medfører den stærke mekanisering af markarbejdet større krav til effektive læhegn, men læhegn, der er til mindst mulig gene for landbrugsmaskinerne. Denne udvikling er sammenfaldende med, at læhegnene mange steder er tjenlig til udskiftning. Opgaven med etablering af tidssvarende læhegnssystemer kan kun gennemføres på kollektiv basis ved samarbejde mellem jordbrugerne, planteavlskonsulenterne og Hedeselskabets medarbejdere. Igangværende arbejder viser, at opgaven kan løses på denne måde.

Over for Hedeselskabets andre afdelinger rejses der også ønsker om udvidet bistand. En række år med rigelig nedbør har været sammenfaldende med anvendelsen af større og tungere maskinel ved jorddyrkningen, og det har øget kravene til afvanding på agerjorderne. Derfor er der travlhed ved mose- og engafdelingens kontorer landet over.

En stor del af kulturteknisk afdelings kapacitet har i de senere år været taget i anvendelse ved bistand til etablering af anlæg for rensning af spildevand.

Vandløbsreguleringer i forbindelse med landvindingssager er

dog fortsat hovedopgaven, og der synes at være en øget interesse for vandløbsreguleringer.

Denne stigende interesse kan bl. a. skyldes, at der på trods af effektiv vedligeholdelse mange steder forefindes en højere og højere vandstand i vandløbene. Fænomenet må tilskrives den forøgede tilførsel af plantenæringsstoffer til vandløbene, der er forårsaget dels af spildevandsudledning, dels af den stigende anvendelse af kunstgødning på markerne. Derved øges grødevæksten. De mange dambrug er også en medvirkende årsag hertil.

Der kan nævnes mange andre eksempler på, at ny udvikling stiller nye krav til Hedeselskabet, krav til den viden og kunnen, der på de forskellige områder er samlet inden for Hedeselskabets medarbejderkreds.

Problemerne må Hedeselskabet løse på en sådan måde, at de stigende krav, som landbruget og skovbruget stiller, kan honoreres.

Fr. Heick.

Nye navne på stenene i Kongenshus

I løbet af de sidste år er der i »Kongenshus Mindepark for Hedens Opdyrkere« igen hædret en række af hedeopdyrkningens pionerer, således at deres navne er anbragt på sognesten ved foden af den pågældende herredssten.

I det følgende bringes en fortegnelse over 79 — næsten alle ægtepar — hvis navne nu varigt er indgået i hedeopdyrkningens historie, idet navnene i løbet af 1965—67 er blevet indhugget på sognestene i mindeparken. For enkelte navnes vedkommende har forarbejdet stået på i længere tid, forskellige tekniske vanskeligheder med arbejdets udførelse har undertiden forsinket stenhuggerarbejdets færdiggørelse, men med offentliggørelsen af disse 79 navne er alle indtil 1. april 1967 godkendte indstillinger også kommet på plads i mindeparken.

De hædrede personer er alle indstillet af de oprindelige lokale udvalg, af lokale organisationer, kommunalråd eller private. Mindeparkens bestyrelse har derefter kritisk gennemgået indstillingerne, idet indstillingerne altid er ledsaget af omhyggeligt udfyldte oplysninger om de pågældende personers data og forhold, og navnlig søges der altid fremskaffet så fyldige oplysninger som muligt om indsatsen med hensyn til hedeopdyrkning. Undertiden er det hændt, at der må indhentes supplerende oplysninger, som det, hvor det f. eks. gælder forlængst afdøde personer, ofte kan volde tidskrævende vanskelig-

heder at skaffe. Tiltrædes indstillingen, går navn og data videre til arkitekt og stenhugger — og derefter føjes navnet ind på den pågældendes sognesten, og indstillingsskemaet indgår i mindeparkens arkiv, der nu rummer tæt ved 1400 forskellige navne.

Mindeparkens arkiv rummer i de 1400 skildringer af hedeboenders liv i tiden 1800—1960 uvurderlige bidrag til dansk kulturhistorie og samfundsudvikling.

Bølling herred:

Skjern sogn: Jens Rabjerg, Ganer Nygaard, Skjern, (1875—1961) og hustru Mette (1872—1942).

Dronninglund herred:

Skæve sogn: Ole Peter Jensen, (Højen), Hugdrup, (1873—1956), og hustru Christine (1872—1951).

Fjends herred:

Taarup sogn: Søren Mortensen, Kvosted, (1880—1962), og hustru Ane (1885—).

Feldingbjerg sogn: Lars Jensen, (1879—1952), og hustru Ane Marie (1873—1962).

Resen sogn: Thomas Jensen, »Nedertorp«, (1882—1963), og hustru Kirsten (1887—1931).

Ørum sogn: Niels Peter Dalgaard, Ørum pr. Højslev, (1872—1942), og hustru Else (1872—).

Gislum herred:

Gundersted sogn: Peter Myrup, Højagergaard, Blære, (1874—1961), og hustru Thomasine (1880—1957).

Hammerum herred:

Assing sogn: Peder Husted Pedersen, Kibæk, (1877—1949), og hustru Maren (1876—1940). Christian Hareskov, (1865—1930), og hustru Sine (1874—1963).

Aulum sogn: Mads Blæsbjerg, Skjærk, (1872—1932), og hustru Maren Blæsbjerg (1873—1944).

Bording sogn: Peder Kristian Kristensen Overby, (1845—1920), og hustru Anna Johanne (1856—1946). Chresten Christensen, Ruskær, Bording, (1868—1955), og hustru Ane Kathrine Boel (1874—1960). Laust Peder Jakobsen, Kristianshede, Bording, (1874—1942), og hustru Inger Marie Kristensen (1883—1961).

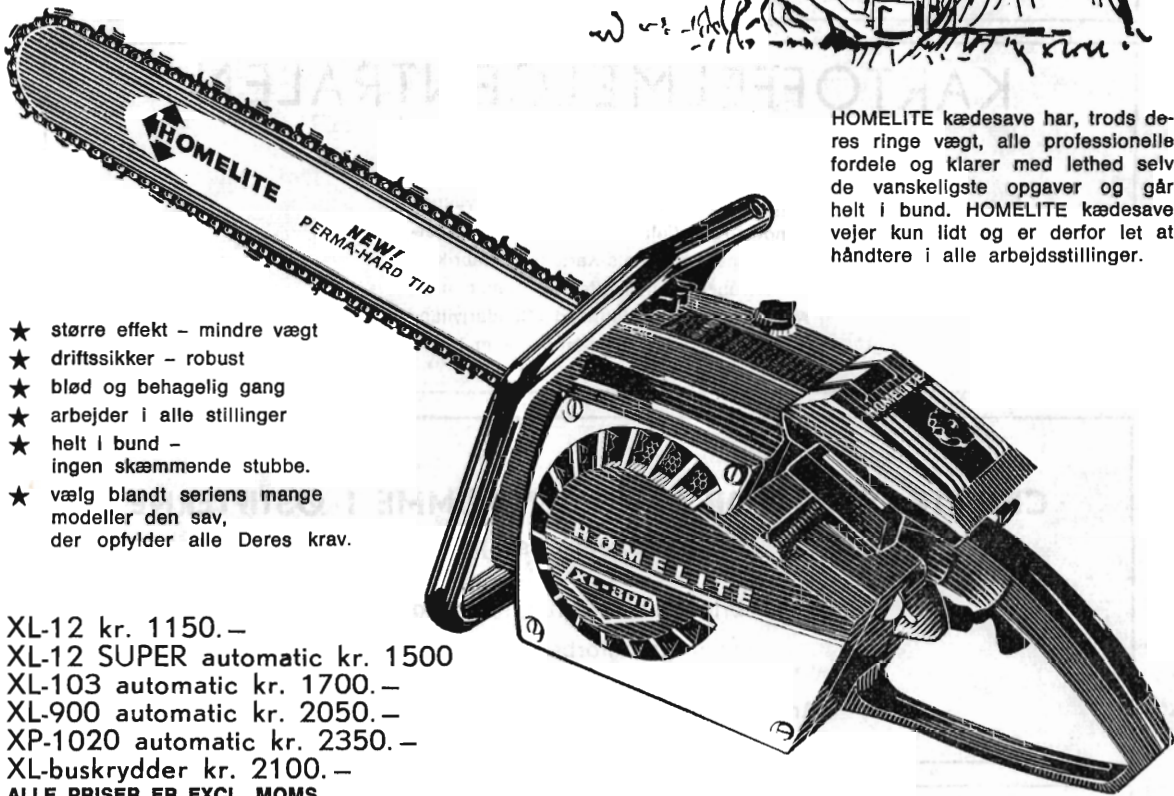
Fjølstervang sogn: Chr. Larsen, »Hedebo«, Fjølstervang, Vorgod, (1891—1964), og hustru Anna Dorthea Kristine Birthe Christensen (1895—).

HOMELITE

-den amerikanske
kædesav
specielt egnet til
hårdt, dansk træ

HOMELITE kædesave har, trods deres ringe vægt, alle professionelle fordele og klarer med lethed selv de vanskeligste opgaver og går helt i bund. HOMELITE kædesave vejer kun lidt og er derfor let at håndtere i alle arbejdsstillinger.

- ★ større effekt - mindre vægt
- ★ driftssikker - robust
- ★ blød og behagelig gang
- ★ arbejder i alle stillinger
- ★ helt i bund - ingen skæmmende stubbe.
- ★ vælg blandt seriens mange modeller den sav, der opfylder alle Deres krav.

XL-12 kr. 1150.-
XL-12 SUPER automatic kr. 1500
XL-103 automatic kr. 1700.-
XL-900 automatic kr. 2050.-
XP-1020 automatic kr. 2350.-
XL-buskrydder kr. 2100.-
ALLE PRISER ER EXCL. MOMS.

IMPORTØR: **AARHUS MOTOR COMPAGNI A/S** - SØLYSTGAARDEN - EGAA - TELF. (06) 22 08 33

Forhandlere: **JYLLAND:** ARDEN: Shell Service v/ Th. Andersen, tlf. (085) 6 10 64 - BJERRINGBRO: Instrument-sliberiet v/ Nielsen & Petersen, tlf. (076) 8 12 83. - BRABRAND: A. Due Andersen, Engdalsvej 97, Brabrand, tlf. (06) 26 08 27. - FREDERIKSHAVN: Fa. P. Conradsen, Frederikshavn, tlf. (084) 2 09 00. - FRØSTRUP: Chr. P. Larsen, Frøstrup, tlf. (0791) 97. - GENNER: Simon Ravn, Genner, tlf. (046) 6 88 34. - GIVE: Holger Knudsen, Gyvelvej 7, Give, tlf. (0581) Give 404. - SØNDERBORG: Axel Thomsen, Falstersgade 2, Sønderborg, tlf. (044) 2 22 71. - VEJLE: Hans Dalsgaard, Tønnesgade 3, Vejle, tlf. (0581) 66 25. - RANDERS: Brdr. Floor, Østervold 10-12, Randers, tlf. (06) 42 68 88. - HADERSLEV: Maskincentrum, Storegade 23, Haderslev, tlf. (045) 2 62 63. - AABENRAA: Andreas Petersen, Store Torv 1, Aabenraa, tlf. (046) 2 32 21. - SILKEBORG: Jern- & Stålgården, Silkeborg, tlf. (06) 82 07 00. - SEVEL: Sevel Autoværksted v/ Hylleberg & Nielsen, Sevel, tlf. (074) 4 80 20. - AARHUS: Aarhus Mørtel-Compagni, Nordhavnen, Aarhus, tlf. (06) 12 20 11. - FYN: ODENSE: Kaj Petersen, Sct. Jørgensgade, Odense, tlf. (09) 41 01 35. **SJÆLLAND:** HELSINGE: Mekaniker John Rasmussen, Østergade, Helsingør, tlf. (03-295) 171. - HVIDOVRE: Børge Palby, Bjergagervej 20, Hvidovre, tlf. (01) 78 13 93. - GLOSTRUP: Pålvard, Hovedvejen 36, Glostrup, tlf. (01) 96 14 24. - VORDINGBORG: Laurits Lund, Algade 17, Vordingborg, tlf. (03-775) 741. - ALLINDELILLE: Reinholdt Christensen, Allindelille pr. St. Merløse, tlf. (03-600) St. Merløse 24.

JORDBRUGSKALK

fra vore værker i

Faxe. Hadsund. Svenstrup J.

AKTIESELSKABET

FAXE KALKBRUD

Jordbrugskalkafdelingen

Frederiksholms Kanal 16 København K Telefon Minerva 75 00

KARTOFFELMELCENTRALEN

A. m. b. a.

Andels-Kartoffelmelfabriken »Djursland«

Andels-Kartoffelmelfabriken »Midtjylland«

Andels-Kartoffelmelfabriken »Vendsyssel«

Grimstrup Andels-Kartoffelmelfabrik

Karup Kartoffelmelfabrik, A. m. b. a.

Andels-Kartoffelmelfabriken »Sønderjylland«

Videbæk Kartoffelmelfabrik, A. m. b. a.

CREDITKASSEN FOR LANDEJENDOMME I ØSTIFTERNE

(Landcreditkassen)

Lån mod 1. prioritet i landbrug, skov- og havebrug
samt grundforbedringslån

Anker Heegaardsgade 4 . København V

General Motors

General Motors automobiler

Stort autoværksted

Malerværksted

Diesel autoelektrisk afdeling

Lager af gode, brugte vogne. Lager af reservedele og tilbehør.

PETER HENRIKSEN VIBORG

Dumpen 12-14 - Teloner (076 1) 1250 - 1251 - 1252 - 874

FORLANG
„ODIN“
ØL

FINESTE KVALITETER

- Hodsager sogn:* Jens Chr. Væggemose, Yllebjerg, (1861—1936), og hustru Ane Marie (1863—1931). Peder Lundsgaard, Yllebjerg, (1850—1918), og hustru Maren (1855—1932).
- Ikast sogn:* Anton Peder Hansen, Ll. Nørlund, Ikast, (1878—1950), og hustru Martine Mikkelsen (1874—1939). Andreas Hansen, O. Isen, Ikast, (1856—1927), og hustru Karen Kristensen (1859—1953). Hans Peder Hansen, Ll. Nørlund, Ikast, (1870—1954), og hustru Johanne Marie Andersen (1879—1964). Søren Thygesen Lauritsen Hagelskær, »Lykkensprøve«, (1859—1941), og hustru Jensine Thygesen (1859—1900). Ole Peder Nielsen, Stubkjær, (1866—1941), og hustru Mette Kristine Christensen (1871—1927). Søren Jensen Meldgaard, Lille Nørlund, (1850—1928), og hustru Johanne Andersen (1855—1921).
- Ilskov sogn:* Gotfred Nielsen, Ilskov, (1847—1930), og hustru Ane 1858—1926).
- Assing sogn:* Mettinus Madsen, »Overgaard«, Paarup pr. Kibæk, (1871—1947), og hustru Dorteia Marie Madsen (1870—1939).
- Rind sogn:* Niels Christian Madsen, Lind, (1851—1937), og hustru Karen Marie (1861—1950). Jens Jørgen Uhrbak, Kollund, (1874—1963), og hustru Ane Marie. Lars Kristian Lauridsen, (1866—1950), og hustru Margrethe Sørensen (1871—). Otto Kristensen, Sandgaard, Søby pr. Kølkjær, (1876—1956), og hustru Ane Kathrine Pedersen (1877—1962). Andreas Sørensen, Kølkjær, 1868—1952), og hustru Kirsten Marie Sørensen (1877—1955). Søren Andersen (1851—1929) og hustru Nikoline Marie Pedersen (1845—1926).
- Skarrild sogn:* Peder Olling Jensen (Øvig), (1863—1947), og hustru Marie Nielsen (1864—1934). Morten Østergaard Pedersen, Lintrup, (1890—1945), og hustru Ane Marie Pedersen (1902—).
- Snebjerg sogn:* Peder Christian Jensen, »Bæklund«, Haunstrup, Herning, (1879—1962), og hustru Sine Jensen, født Christensen (1878—1962). Jens Michael Jensen, Gammelager, (1869—1954), og hustru Marie (1874—1937).
- Sdr. Felding:* Kristian Peder Moesgaard Jensen, Sdr. Felding, (1862—1930), og hustru Ellen (Pedersen) (1881—). Jens Senius Larsen, Sandet, (1889—1960), og hustru Kristine Jensen (1887—1958). Jens Martinus Jørgensen, Simmelsgaard, (1871—1953), og hustru Else Johanne Hansen (1874—1942). Jens Hansen, Ildhede, (1841—1908), og hustru Kathrine Marie Johansen (1845—1924). Mads Hansen, Skoldhøj, (1861—1926), og hustru Kirstine Nielsen (—1904).
- Timring sogn:* Jens Thomsen (1826—1917) og hustru Sidsel Marie Nielsen (1848—1889) og Maren Danielsen (1845—1921).

Tjørring sogn: Niels Kristian Kristensen, Løvbjerg, Sønderager, Trælund, (1884—1958), og hustru Marie (1888—).

Vildbjerg sogn: Knud Nielsen (kl. Lysgaard), Vildbjerg, (1832—1910), og hustru Birgitte (1832—1896).

Hids herred:

Engesvang sogn: Carl Marinus Sejthen, Engesvang, (1885—1962), og hustru Anna Pouline Franciska (1891—). Anton Pedersen, »Ny Frederiksværk«, (1879—1962), og hustru Bolette Anine (1884—1959).

Hjerm-Ginding herred:

Haderup sogn: Johannes Jensen Nygaard, Haderup, Skive, (1877—1959), og hustru Pethrine Pedersen (1881—1960).

Nr. Horne herred:

Hoven sogn: Mads Enevoldsen, Hoven, (1866—1958), og hustru Kirsten Pedersen. Søren Kristiansen (1856—1953) og hustru Karen Hansen (1863—1946). Georg Bundesen, Sdr. Lem, (1876—1961), og hustru Marie Kristensen (1876—1944). Christian Holden Pedersen (1884—1961) og hustru Anna Madsine Jensen (1884—). Aage Jensen (1901—1961) og hustru Hilda Egebjerg Sørensen (1898—).

Vester Horne herred:

Janderup-Billum sogn: Peder Ankerstjerne Nielsen, Søvigmark, (1886—1963), og hustru Anna Louise (1892—1918).

Øster Horne herred:

Tistrup sogn: Kresten Kruse, Lindagergaard, Galstho, (1883—1962), og hustru Kirstine (—1921) og Marie (1896—).

Horns herred:

Elling sogn: N. Martin Kristensen (1878—1962) og hustru Tomine Mette (1880—1937).

Hornum herred:

Vokslev sogn: Kresten (Hansen Kristensen) Søndergaard, Rostrup, (1884—1964), og hustru Kristine Jensen.

Hundborg herred:

Kallerup sogn: Niels Kristensen (Kaagaard) (1852—1961) og hustru Helvig (1854—1922).

Hvidding herred:

Brøns sogn: Johannes Andersen Brink, Søndernæs, (1884—1961), og hustru Kjestine Margrethe (1886—1941).

Skærbæk sogn: Konrad Peter Jensen, Ø. Gasse, (1872—1959), og hustru Anna Marie (1873—1955).

Nørlyng herred:

Løvel sogn: Christen Christensen (Hverrehus) (1865—1939) og hustru Maren (1869—1911).

Vorde sogn: Jens Kristian Jensen Munk, Navntoft, (1880—1963), og hustru Ane Marie (1885—).

Romlund sogn: Hans Kjellerup, Romlund, (1855—1920), og hustru Ellen Marie (1868—1949).

Nørvang herred:

Brande sogn: Kristen Andersen, Uhre, (1848—1933), og hustru Karen Marie (1853—1937).

Sdr. Omme sogn: Mads Nielsen Duedahl, Raulund, (1799—1879), og hustru Dorthe (1798—1846) og Ane Marie (1807—1870).

Thyregod sogn: Thomas Sørensen, Lerbjerggaard, (1870—1963), og hustru Pouline (1869—1963).

Rinds herred:

Gedsted-Fjeldsø sogn: Anton Jakobsen, Fjeldsø, (1888—1963), og hustru Kirsten Marie (1890—1963).

Hersom sogn: Johan Georg Herold, Øris, (1849—1939), og hustru Birthe Marie (1852—1928).

Skads herred:

Aarre sogn: Hans Jepsen, Aarre, (1859—1925), og hustru Ane (1872—1954).

Starup sogn: Hans Pedersen, Starup, (1806—1894), og hustru Kirsten Pedersdatter (1808—1889).

Slaugs herred:

Grindsted sogn: Niels Bennedsen Hansen, Nollund, (1889—1964), og hustru Johanne Catrine Elisabeth (1890—). Niels Christian Riber Poulsen, Dal, (1880—1963), og hustru Karen (1876—1959).

Slet herred:

Oudrup sogn: Søren Jensen (Overlade), Oudrup, Braarup, (1798—1873), og hustru Johanne Christensdatter (1802—1863).

Tyrsting-Vrads herred:

Them sogn: Julius Knudsen, Fogstrup hede, (1861—1935), og hustru Ane Marie (1866—1913).

Nr. Snede sogn: Anton Marinus Ulrik Pedersen, Nørhoved, (1876—1958), og hustru Mette Kathrine (1883—1961). Peder Kristian Marius Andersen, »Lindbjerghus«, (1873—1963), og hustru Ane Mette (1866—1952).

Ulfborg-Hind herred:

Sdr. Lem sogn: Laurids Gren, Øster Lem, (1889—), og hustru Kirstine (1888—). Jens Peder Nielsen, »Hedevang«, (1888—1963) og hustru Anna Marie.

Madum sogn: Søren Chr. Poulsen, Madum flod, (1883—1963), og hustru Maren Kristensen (1882—).

Nr. Omme sogn: Niels Kristensen (Snogdal) (1878—1963) og hustru Jensine Dorthea (1884—1928). Ole Østergaard, Grønbjerg, (1877—1959) og hustru Mariane.

Vennebjerg herred:

Tornby sogn: Christen Heilesen, Tornby, (1857—1925), og hustru Kirsten Marie (1860—1957).

DØDSFALD

Få dage efter sin 69-års fødselsdag afgik filialbestyrer ved Hedeselskabets mose- og engafdeling *Arne Fynbo*, Hatting, pludselig ved døden 2. juledag.

Fynbo havde i de senere år været noget plaget af sygdom, men dog ikke mere, end han stadig kunne passe arbejdet ved Hattingkontoret.

Arne Fynbo var født i Ørridslev og blev landbrugskandidat i 1923. Fra 1923—25 var han assistent ved Horsens landboforening, hvorefter han var beskæftiget med forskelligt arbejde, indtil han i januar 1933 ansattes ved Hedeselskabets mose- og engafdeling i Vejle.

Da Hedeselskabet under krigen oprettede filialkontorer under mose- og engafdelingens distrikter, blev Fynbo leder af kontoret i Hatting, hvorfra den nordøstlige del af Vejle-distriktet betjenes.

Foruden almindelige dræningssager er der i tidens løb gennemført mange større afvandingssager under Fynbos ledelse, bl. a. i de senere år Gedved sø og Mattrup Mølleå. Det var karakteristisk for Fynbo, at han i en udpræget grad gik op i sit arbejde, så han ofte bød sig selv mere, end hans konstitution egentlig tillod.

**tag
gødning
hjem NU**

Større høstudbytte og højere forrentningsprocent

får De ved individuel gødskning af afgrøderne.

Med de højprocentige, prisfordelagtige kvælstofgødninger

flydende Ammoniak, Urea eller Kalkammonsalpeter

kombineret med den rigtige type

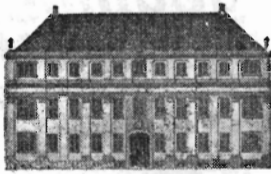
samgranuleret KALI-SUPERFOSFAT

med eller uden specialstoffer, som forholdene måtte kræve, opnår De det bedste økonomiske resultat.

KALI-SUPERFOSFAT kan udbringes så snart vejr og føre tillader det, evt. for 2 år ad gangen for at spare arbejdskraft. Tal med Deres gødningsleverandør og udnyt den fordelagtige kredit.

GØDNINGSKOMPAGNIET

Den almindelige Brandforsikring
for Landbygninger, opretter ved kongelig Anordning
af 1792

Brandforsikrer Bygninger
- færdige og under Opførelse -
med fast Inventar

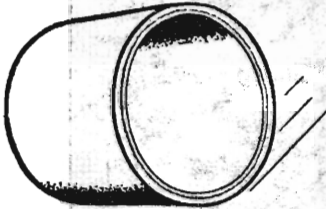
HOVEDKONTOR:
STORMGADE 10 - KØBENHAVN K.
C.: 1100

**A/S Grindsted
Imprægnerings-
anstalt**

er køber af nåle-
træ til master i alle
størrelser fra
7,7 m 16 cm top.

Kontant
afregning.

Grindsted
telf. (053) 2 01 71

**BETONRØR
BETONFLISER
BETONKANTSTEN**

VESTJYSK TRÆLASTHANDEL

VARDE BETONVAREFABRIK

HÅKON KUNØE — AAGE PEDERSEN — TLF. VARDE (052) *2 15 99

**Skive
Cementstøberi**

Knud Østergaard
Telefon (075 1) 921

NORMRØR
med garantimærket Δ
Imprægnering **Brøndrør**

**Drænrør
Mursten
Tagsten
Romadæk**

Bøgild Teglværk Gjern Teglværk
Feldborg Teglværk Lynghøjs Teglværk
A/S De forenede Tegl- Lysbro Teglværk
værker Paarup Teglværk
Vinderslevgaard Teglværk

**TEGLVÆRKERNES SALGSKONTOR
SILKEBORG** a. m. b. a. - Torvet 14 - Tlf. (06) 82 12 00

**Viborg
Papir-
Comp.**

Papir & papirvarer
en gros
Bogtrykkeri
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31-33
Telefon Viborg (076 1) 802 - 803

**Viborg
Andels-
Svine-
slagteri**

Vore udsalg
bringes i
erindring
Telefon (076 1)
137 og 779

- OREGON
- kæder
- til
- alle
- fabrikater
- motorsave
- hos

Erik Dalsgaard
SØNDERBROGADE 24 - VEJLE. TLF. (0581) 5201

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Andre end Hedeselskabet udnyttede Fynbos evner. I mange år var han medlem af Hatting-Torsted sogneråd og formand for dettes vej- og vandløbsudvalg, ligesom han var formand for Hatting brugsforening.

Fra 1957 var Fynbo overtaksationskommissær vedr. de offentlige veje i Vejle amt.

Ved Arne Fynbos død har Hedeselskabets mose- og engafdeling mistet en af sine trofaste medarbejdere, der ved sit store lokalkendskab og sin praktiske erfaring vil blive vanskelig at erstatte.

J. P.

Dræningsforsøg på marskjord

Meddelelse nr. 819 fra Statens forsøgsvirksomhed i plantekultur.

I 1958 blev Statens marskforsøgsstation flyttet fra Højer kog, hvor jordbundsforholdene var stærkt varierende til Ny Frederiks kog lige syd for Højer by.

Her består jordbunden af en ensartet forlandsmarsk, d. v. s. en jordtype, der er opbygget af lagdelt klæg og sand til en dybde af ca. 60 cm. Derunder ligger der enskornet vadesand, der fortsætter ned under normal drænybde.

På denne marsk jordstype blev der i 1958 anlagt et dræningsforsøg med det formål at undersøge virkningen af 2 drænybder kombineret med 2 drænaftande:

- A. Drænybde 80 cm, afstand 24 m.
- B. Drænybde 80 cm, afstand 18 m.
- C. Drænybde 115 cm, afstand 24 m.
- D. Drænybde 115 cm, afstand 18 m.

Forsøgsarealet har været udlagt med et sædskifte med tre kornafgrøder og en roeafgrøde. Der foreligger således et stort høstudbytte-materiale fra de 8 år, der omfattes af beretningen. Gennem hele forsøgsperioden er der endvidere foretaget grundvandstandsmålinger, og der er gennemført jordbundskemiske undersøgelser.

Udbyttebestemmelserne viser, at der som gennemsnit for hele perioden er avlet 3,8 hkg pr. ha mere på den kraftigst drænede parcel (D) end på den svageste (A). Heraf ligger ca. de $\frac{2}{3}$ på en forøgelse af drænybden og kun $\frac{1}{3}$ på en formindskelse af drænaftanden.

Af årsudbytterne for de enkelte kornarter fremgår det imidlertid, at der er en meget stor variation i merudbyttebestemmelserne, ligesom udbytteniveauet fra år til år svinger ret stærkt. I hvede og havre er der således tale om

årsvariationer på op mod 60 % fra dårligste til bedste år. I byg derimod kun ca. 30 %. Det må i den forbindelse nævnes, at gennemsnitsudbytterne ligger højt, nemlig på ca. 54 hkg kærne pr. ha for hvede og ca. 51 hkg for havre og byg.

Den store udbyttevariation kunne tyde på, at der ikke er anvendt en så intensiv dræning, at det blot nogenlunde har været muligt at eliminere de klimabestemte variationer. Kriteriet for en effektiv dræning må jo være, at der etableres sådanne dyrkningsbetingelser, at udbytteneiveauet i det væsentligste alene er bestemt af jordens bonitet.

Tilsyneladende er det overordentligt kompliceret at udrede årsagsforholdene for de varierende udbytter. Det kan således nævnes, at hverken maksimal- eller minimaludbytterne i de enkelte kornafgrøder er opnået i de samme år. Det år, der er ugunstigt for byg kan således meget vel være gunstigt for havre.

Som nævnt er der foretaget regelmæssige målinger af grundvandstanden i rør, der er placeret midt mellem ledningerne.

I god overensstemmelse med høstudbytterne er det næsten alene drændybden, der påvirker grundvandspejlets beliggenhed. At drænafstanden betyder så relativt lidt kan jo godt overraske, når det erindres, at klæglaget kun er ca. 60 cm tykt, og at drænene altså er nedlagt i vadesand. For året som helhed er der ca. 20 cm's forskel i vandspejlshøjden for de to drændybder. I begge tilfælde ligger vandspejlet i de 10 af årets måneder fra 20 til 30 cm over drænrørene.

Ud over udbyttebestemmelserne er der også gjort forsøg på at måle dræningens indflydelse på de jordbundskemiske forhold. Der er fremlagt en del interessante resultater, men der er ikke i denne foreløbige meddelelse gjort nærmere rede for detaljerne i disse undersøgelser. Det er velkendt, at marskjordstyperne også i den henseende kan byde på komplicerede forhold og overordentlig store variationer. En vurdering af et analysemateriale kræver derfor et indgående kendskab til profilbeskrivelse, prøveudtagningsteknik, profilanalyser o. s. v.

Der er ikke i meddelelsen opstillet økonomiske beregninger over den mest fordelagtige dræningsdybde og dræningsafstand. Der henvises til, at en sådan beregning kun ville have gyldighed for det pågældende areal, og at der ikke efter 8 år kan medregnes værdien af en eventuel permanent jordforbedring som følge af grundvandspejlssænkningen:

Den første indvending gælder jo desværre — i vekslende grad — for alle marskforsøg, og den anden bliver det vel overhovedet svært at finde udtryk for i penge. Men bortset herfra vil det næppe være muligt på det foreliggende grundlag at opstille en realistisk økonomiberegning.

Som nævnt er der en meget stor spredning på høstresultaterne og mange spørgsmål, bl. a. det meget væsentlige, om årsagerne til de meget store årsvariationer i udbytteneiveauet, står fortsat ubesvaret. Endvidere må vel det kraftigst drænedede forsøgsled karakteriseres som en i praksis normal anvendt

dræning. Det havde været ønskeligt, om forsøgsplanen havde omfattet et eller to led med en endnu kraftigere dræning.

Det er en gammel og fastslået kendsgerning, at det er vanskeligt at lave dræningsforsøg. Og det må i dag være hævet over enhver tvivl, at et gennemsnitligt merudbytte ikke alene fortæller sandheden om værdien af mere eller mindre intensiv dræning.

Statens marskforsøg har — som det også fremgår af denne meddelelse — påbegyndt detaljerede undersøgelser af nogle af de jordbundskemiske og -fysiske ændringer, der også vil være en følge af en dræning.

Den lille meddelelse kan anbefales alle, der er interesseret i detailafvanding af marsk og saltvandspåvirket jord. I koncentreret form er der peget på en række interessante faktorer, der forhåbentlig vil blive nærmere diskuteret, når der engang kan udarbejdes en beretning om dette forsøg.

K. Sandahl Skov.

Den koncentrerede gødning *vinder stadig frem*

Ved årets udgang forelå en oversigt over forbruget af handelsgødning i 1966/67. Den totale varemængde af gødning er gået nogle få procent tilbage, men totalforbruget af kvælstof, fosfor og kalium er gået frem med henholdsvis 12,2 %, 2,0 % og 1,2 %, betinget af det øgede salg af de koncentrerede gødninger. Kalkammonsalpeter er der solgt 109.000 tons af mod 87.000 tons i 1966, af flydende ammoniak er der solgt 67.000 tons mod 48.000 tons i 1966 og af N.P.K.-gødninger er der solgt 450.000 tons mod 326.000 tons i 1966. De samgranulerede P.K.-gødninger er gået tilbage med knap 100.000 tons i 1967.

Omlægningen i gødningsforbruget, hvor den afgørende faktor formentlig navnlig har været det arbejdsbesparende forhold, ses hvis man nævner, at der i 1961 solgtes 672.000 tons som kalksalpeter mod 330.000 tons i 1967. I 1961 var tallene for de ovenfor nævnte: Kalkammonsalpeter 10.000 tons, flydende ammoniak 16.000 tons og N.P.K.-gødninger 10.000 tons.

Kvælstofforbruget er i årets løb øget med 7 kg N/ha. Iøvrigt er det bemærkelsesværdigt, at der også i forholdet mellem anvendelsen af de enkelte næringsstoffer i løbet af den sidste halve snes år er sket en forskydning, idet forbruget af fosfor og kali er halveret i forhold til kvælstof.

— — —

Den samlede avl af korn på de danske jorder steg i 1967 med 3,3 % fra 6 mill. tons i fjor til 6,2 mill. tons, fremgår det af en samtidig opgørelse fra Danmarks Statistik.

Det samlede høstudbytte, hvori også indgår avlen af roer og græs, blev derimod ikke forøget. Det er opgjort til 14,5 milliarder foderenheder mod 14,8 milliarder i 1966. En foderenhed er lig med foderværdien af 1 kg byg.

Det er produktionen af byg, der er steget kraftigst.

Produktionen af byg steg med 226.000 tons til 4.385.000 tons. Af havre og vårhvede har der også været stigende produktion, mens udbyttet af de andre kornarter er faldende eller uændret.

Det areal, hvorpå der er dyrket korn, har også været stigende. Det er opgjort til 1.638.000 ha mod 1.605.000 ha i fjor. Kornarealet beslaglægger nu 55 % af det samlede landbrugsareal.

Udbyttet af roemarkerne er opgjort til i alt 2.912 mill. foderenheder mod 3.330 mill. foderenheder i fjor, men arealet er også faldet med 33.000 ha.

Græsmarksafgrøderne har givet et samlet udbytte på 4.329 mill. foderenheder eller ca. 1 % mindre end i fjor. Arealet er samtidig gået 5.000 ha tilbage.

Landbrugsarealet er for hele landet for 1966 opgjort til 3.016.805 ha. Det er stort set en gennemsnitlig årlig tilbagegang på ca. 10.000 ha. Alligevel er det totale høstudbytte steget jævnt, et mindre udslag tilbage for det enkelte år udlignes i det store og hele, således at kurven for gennemsnitsudbyttet pr. ha landbrugsareal er i stadig stigning. En af årsagerne hertil må søges i den konsekvente udnyttelse af handelsgødningerne.

Myremalmens historie

i Danmark

De sidste 30 år har været mest begivenhedsrige med eksport for ca. 40 mill. kr. siden krigen

I årsskriftet »Dansk Natur og Dansk Skole« 1966 har statsgeolog *Werner Christensen* skrevet en længere afhandling, ialt 70 sider om »Myremalm«. Der gives heri en række oplysninger, som ikke har foreligget før.

Et indledende afsnit former sig som en historisk oversigt over myremalmens udnyttelse i Danmark, således som det bl. a. flere gange

D.A.G. takker for godt samarbejde i 1967 og sender alle landmænd de bedste ønsker om fremgang i det år, vi nu tager fat på.

-en soleklar fordel

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

AARHUUS PRIVATBANK

Stiftet 1871 - ARHUS · KØBENHAVN

BETONKLINKER
til
HULMURS- OG
STALDISOLERING

1/3 FISKBÆK

BETONKLINKEFABRIK
TELEFON HERBORG 12

PALUDANS
Planteskole A/s

KLARSKOV

Skovplanter, allétræer,
hæk- og hegnplanter
Forlang prisliste

Telefon Klarskov (03 782) 9

J. C. Halvorsen
& Sønner

Kroghsgades Cementstøberi
Kontor: Augustenborggade 11
Århus C · Telf. (06) 14 59 99

1/3 PROCONTORET
KOLDING

Telefon (055) 2 43 44

FRØAVL
FRØHANDEL

ROTTER ELLER **MUS**
RATIN

Virginiavej 11, Kbhvn. F · (01) 34 38 80

Hammerum Herreds .
Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning (07) 12 37 33 (fl. lin.)

Kontortid:
Mandag-Fredag 10-16
Fredag tillige 18-19.30

Hulkjærhus
Planteskole

Rødkjærbro

Telefon Ans (068 - 7 91 11) 25

PLANTER TIL SKOV
LÆHEGN OG HAVE

Dansk Plantage- forsikringsforening

Det gensidige
forsikringselskab

tegner forsikring for **genplant-
ningsværdien** for nåletræsplan-
tager overalt i Danmark. - Ind-
skud én gang for alle 1 kr. pr.
ha.

Arlig præmie og maksimum-
erstatning:

50 øre pr. ha.... 700 kr.

75 øre pr. ha.... 1050 kr.

1 kr. pr. ha.... 1400 kr.

Vedtægter og indmeldelses-
blanketter ved henvendelse til

**FORENINGENS KONTOR
I VIBORG**

Telefon (076 1) 1340

Forsikrings- aktieselskabet National

tegner forsikring for **træmasse-
værdien** i nåletræsplantager
overalt i Danmark - den nød-
vendige supplerende forsikring
for træmassens stadig voksende
værdier.

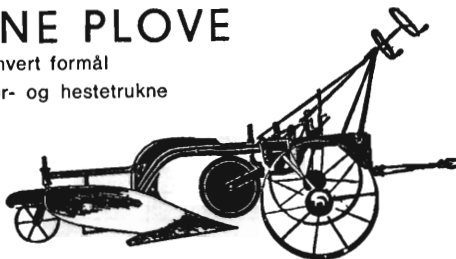
Alle oplysninger fås hos Na-
tionals hovedagenturer, samt-
lige inspektorater eller ved di-
rekte henvendelse til

HOVEDKONTORET
Forsikringshuset,

Holmens Kanal 22,
KØBENHAVN K,
Telefon (01) 15 75 65

MODERNE PLOVE

for ethvert formål
Traktor- og hestetrukne

Bovlund 24 " traktorplow, type 9 H
Hedeselskabet bruger »Bovlund« plove

Plovfabrikken »Bovlund«
H. WILKENS

Bovlund pr. Branderup J. - Telefon: Branderup J. (048) 3 52 33

Prima drænrør

FYNS TEGLCENTRAL

Stenstrup og Odense Teglværkers kontorer
STENSTRUP - Telefon (09) 26 10 19*

Dansk Brandforsikringselskab

VERMUND

af 1904 Gensidigt selskab

Bygninger og løsøre
Virkefelt over hele landet

Hovedkontor:
Banegårdsplads 4 . Århus

H. Struers chemiske Laboratorium

Apparater
Instrumenter
Glasvarer
Kemikalier

AARHUS
(06) 13 11 16

KØBENHAVN
C 14 02

ODENSE
(09) 12 36 02

Leverandør
til Hede-
selskabets
laboratorier

Skovtjære 0.433

Muretjære

Stødbrinol

Arbinol og Spangol

Rygspøjter og Motor-
spøjter

Diana Skovtjære

Orehoved . Telf. 96* & 119

»CIMBRIA« TØMMER HANDEL

Aktieselskab

AABENRAA

INDHENT TILBUD

HOLSTEBRO BETONVAREFABRIK

v/ ingeniør Anders Poulsen

Holstebro telf. (074) 2 00 03

Alt i betonvarer
indenfor

Dansk Ingeniørforenings
normer

HUSK

at melde flytning

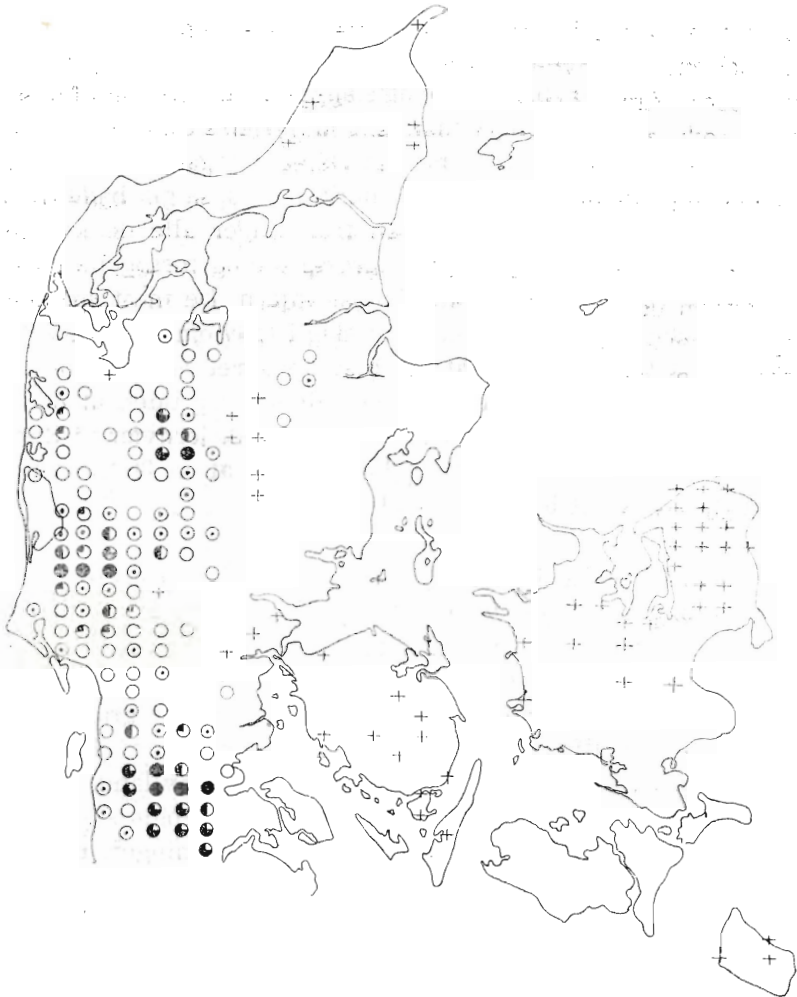
til postvæsenet

har været redegjort for her i tidsskriftet, væsentligt baseret på prof. *Niels Nielsens* og navnlig lærer *Rasmus Mortensens* indgående undersøgelser af fund af smelteovne og slaggerrester. Omtalen føres helt op til en redegørelse for myremalmens udnyttelse som rensmiddel i gasværkerne, hvor særligt »dynastiet Dalgas« organiserede leverancerne, der ikke alene forsynede Danmark, men også gik både til England, Norge og Sverige. Forfatteren fremdrager alle de kendte og også flere ukendte eksempler på interesse for og forsøgene på at få myremalmen udnyttet til produktion af råjern. De mest spændende forsøg var vel *J. G. Forchhammers* forslag i 1837 om et jernværk ved Silkeborg, der nåede så vidt, at der blev opgravet ca. 100 tons myremalm, som sendtes til et jernværk ved Rendsborg uden at der kom mere ud af det, og diskussionen i 1917—18 om et jernværk i Randers baseret på de 234.000 m³ okker med et indhold af ca. 30 % jern man havde fastslået lå i et leje ved Løvskal.

For udvidelsen af de dyrkede arealer i mellemkrigsårene lå den hårde myremalm mange steder i vejen, især i Sønderjylland, hvor Statens Jordlovsudvalg gjorde en stor indsats for bedre jordfordeling og udstykning, hvad der i høj grad medførte ønsket om opdyrkning af en del af de store arealer, der lå hen som naturlige græsningssområder og i mange tilfælde var meget rige på myremalm. Forholdene var meget lignende en del steder i Midt- og Vestjylland. Hvor det drejede sig om mindre forekomster, blev malmen nogle steder brudt og brugt til vejmateriale og ved opførelse af bygninger, men store forekomster var det ikke til at fjerne på det grundlag.

I midten af 30-erne begyndte man som beskæftigelsesforanstaltning at bryde myremalm i Sydslesvig og udnytte malmen i et jernværk i Lübeck. Grosserer *A. Laursen* fra Odense fik en leverance af dansk myremalm til dette jernværk, og der blev i samarbejde med Statens Jordlovsudvalg brudt og leveret nogle tusinde tons malm fra arealer ved Sofiedal i 1938—39. Malmen gik med bane til Lübeck, men da krigen kom, blev denne leverance standset.

På cementfabrikken »Norden« i Aalborg havde en underafdeling fra *F. L. Smidth og Co.*, Cement-Jern-Kompagniet (*C. J. K.*), startet en produktion af råjern med udgangspunkt i jernskrot og kisaske i forbindelse med cementfremstillingen. Da krigen kom, og som følge deraf tilførslen af råjern svigtede, kom myremalmen i søgelyset, og interessen samlede sig om Sønderjylland. Her var der ved den geologiske kortlægning på kortbladet Tinglev under statsgeolog *Sigurd Hansens* ledelse fundet betydelige mængder af myremalm. Kvaliteten af myremalmen viste sig mange steder at være god. Indholdet af metal (jern + mangan) lå i mange tilfælde på over 40 % og hvad der var

På kortet er gjort et forsøg på at illustrere myremalmens udbredelse, som den var før brydningen i de sidste 20—30 år. For de områder, hvor der er foregået brydning og systematisk eftersøgning, er der med mere eller mindre udfyldte cirkler for hvert målebordsblad angivet udbredelsen af malm, idet en fuldt udfyldt cirkel viser, at der praktisk taget findes myremalm overalt, hvor de hydrologiske forhold har betinget det, mens en cirkel angiver meget spredte forekomster af malm. De varierende udfyldninger angiver grader for malmens udbredelse. Et + angiver, at der fra litteratur og lign. findes oplysninger om myremalm.

mest overraskende, der var malm, der indeholdt lige så meget mangan som jern.

C. J. K. gik hurtigt i gang med brydningen af malmen, der foregik i nært samarbejde med Statens Jordlovsudvalg, og der blev under krigen og i de første efterkrigsår, udnyttet betydelige mængder

myremalm, uden at det dog har været muligt at skaffe nærmere oplysninger om mængderne. »F. L. S. Nyt« (1944) angiver, at produktionen allerede i 1942 var i stand til at dække halvdelen af vort hjemlige forbrug af råjern. Det var her af betydning, at store partier af myremalm var ret manganholdig, idet der var interesse for manganholdigt råjern. Det var da også særlig den manganrige myremalm, der blev udnyttet.

F. L. Smidth og Co. begyndte under krigen en kemiskteknisk produktion, hvor der blev anvendt mangan, og der blev arbejdet med planer om at fremstille mangansulfat og kaliumpermanganat. Disse produktioner kom dog ikke rigtig i gang, før krigen standsede, men metoderne var delvis udarbejdede, og der forelå forskellige patenter. I årene lige efter krigen modtog stålvalseværket i Frederiksværk nogle 100 tons manganrig myremalm fra Sønderjylland, og denne blev anvendt som såkaldt flusmiddel ved stålframstillingen. Disse forskellige produktioner, der var skabt af de særlige krigskonjunkturer, kunne imidlertid ikke holdes i gang under mere normale forhold, og allerede i 1950 var der planer om at C. J. K. ville ophøre med framstilling af råjern.

Som tidligere omtalt var det i Danmark, man først fandt på at anvende myremalm til gasrensning. Englands store forbrug af okkermalm blev i en lang årrække hovedsagelig dækket fra Holland. Allerede før sidste verdenskrig forsøgte grosserer A. Laursen at komme ind på det engelske marked, og efter krigen blev bestræbelserne fortsat, og den første prøveordre leveret 1947. Senere begyndte også Hedelund Myremalm Kompagni at eksportere okkermalm til England. Når denne eksport kom i gang, var årsagen uden tvivl, at den hollandske malm efterhånden var brudt. Dette viste sig klart fra 1950, idet de store, hollandske eksportfirmaer da sendte repræsentanter til Danmark, med det formål at opretholde malmeksporten til engelske gasværker på grundlag af dansk okkermalm.

Efter undersøgelserne i Sønderjylland i 1941 foretog *Sigurd Hansen* og forfatteren i 1942 en orienteringstur i Midtjylland og Vestjylland, og fandt, at der også der mange steder var meget myremalm og okkermalm. Malmen lå i vejen for en rationel udnyttelse af jorden, og man havde en malm, der i kvalitet lå på højde med mange udnyttede malme. En grundforbedring af de malmfyldte arealer var kun mulig ved, at man fjernede malmen, og det forudsatte, at malmen kunne udnyttes, idet brydningsomkostningerne ellers blev for store.

Forfatteren benyttede derfor enhver lejlighed til at efterforske malmen og undersøge kvaliteten, og særlig den manganrige malm interesserede både som råstof og som sediment. Således fulgtes brydningen af malm til den begyndende eksport til engelske gasværker,

der i årene 1947—50 omfattede omkring 40.000 tons malm, der mest blev gravet på Vardeegnen. Ved samtaler med ingeniør *Th. Claudi Westh* blev han klar over, hvor stor en hindring den hårde malm var i forbindelse med jordfordeling og udstykning. Der arbejdedes derfor med planer om i samarbejde med vejvæsenet som beskæftigelsesforanstaltning at bruge malmen til vejbygning. Grosserer A. Laursen fra Odense, der var hovedeksportør af okker til England, tumlede med flere planer om malmens udnyttelse, men tiden var vanskelig for initiativ.

Så kom Koreakrigen i sommeren 1950, og situationen var pludselig ændret; efterspørgslen efter råstoffer steg. I september 1950 blev arrangeret et møde i Tønder med Statens Jordlovsudvalg og grosserer A. Laursen, hvor situationen og de forskellige muligheder for malmens udnyttelse blev drøftet. A. Laursen havde planer om eksport af malm til Tyskland og fremstilling af mangansulfat af dansk myremalm, efter at vi ud fra de foretagne undersøgelser havde konstateret de nødvendige mængder råstof.

På baggrund af de foretagne undersøgelser over myremalmens udbredelse og eventuelle muligheder for økonomisk udnyttelse af denne udarbejdede forfatteren i oktober 1950 »Memorandum vedrørende forekomster af myremalm, okker og manganmalm og muligheder for disses brydning og udnyttelse,« der blev fremsendt til interesserede myndigheder, institutioner og virksomheder. Som det vil fremgå af nedenstående citat fra dette memorandum var formålet at få samfundets interesser i dette råstof koordineret, idet han skrev: »Det vil af det foregående fremgå, at vore aflejringer af okker og myremalm frembyder to problemer nemlig:

1) Brydning og fjernelse af myremalm som et led i grundforbedringsarbejdet og som beskæftigelsesforanstaltning.

2) En rationel udnyttelse af alle egnede partier af malmen, det vil sige, at det må tilstræbes at udnytte de forhåndenværende forekomster til eksport eller i den hjemlige industri i en sådan form, at landet får mest mulig valutaindtægt eller opnår mest mulig valuta-besparelse.«

Forholdene udviklede sig hurtigt, idet planen om fremstilling af mangansulfat af dansk myremalm medførte, at der efter forhandlinger mellem Industrirådet, Handelsministeriet og Direktoratet for Vareforsyning allerede i januar 1951 blev udstedt eksportforbud for partier af myremalm, der kunne brydes, med over 10 % mangan. Det blev overdraget D. G. U. og derigennem forfatteren at administrere overholdelsen af dette eksportforbud. Efter undersøgelser af de enkelte forekomster i marken skete der en opdeling i manganfattige forekomster af malm og i forekomster, hvor der kunne frasorteres

malm med over 10 % mangan. I første omgang blev der kun givet tilladelse til eksport fra områder med manganfattig malm.

Allerede i løbet af foråret 1951 modtog man fra fem firmaer anmodning om frigivelse af manganfattig malm til eksport til engelske gasværker, og bag tre af disse firmaer stod der hollandske interesser. Omkring høst fik A. Laursen som den første placeret en større ordre af hård myremalm til tyske jernværker, og eksporten af malm androg i 1951 55.700 tons og steg i 1952 til 178.600 tons, den største årlige eksport, som vi har haft.

Som allerede nævnt arbejdede man ved F. L. Smidth og Co. i krigsårene med planer om videre udnyttelse af myremalm, og der var gjort nogle forsøg med fremstilling af mangansulfat. I forbindelse dermed havde civilingeniør P. Kirk fået udtaget nogle patenter. Da firmaet efter krigen ikke fandt basis for en sådan fremstilling, blev der indledt et samarbejde mellem P. Kirk og A. Laursen. I 1952 erhvervedes grund ved Bolderslev, og der gennemførtes forsøg med de forskellige led i produktionen. Det lykkedes trods flere ændringer i det oprindelige projekt at få fabrikken færdig til produktion i løbet af 1952, selv om det senere viste sig nødvendigt at foretage visse forandringer. Siden 1953 har Dansk Mangansulfatfabrik årligt anvendt omkring 5—6.000 tons manganrig myremalm til fremstilling af mangansulfat. Der blev nu bedre muligheder for sortering af malm i de områder, hvor der var både manganrig og manganfattig malm, og sådanne sorteringer foregik i stor udstrækning, idet der blev øvet kontrol med sorteringen fra D. G. U. side. De gode muligheder for at afsætte myremalm medførte en voldsom aktivitet og konkurrence i den første halvdel af 50-erne. Der var ca. 10 eksportører, der leverede hård myremalm til tyske jernværker og engelske og svenske gasværker, ja, en tid blev der endda leveret partier af særlig udsøgt malm til engelske jernværker. Hovedparten af malmen blev udskibet i Aabenraa og Esbjerg, men også Ringkøbing, Struer, Randers, Århus og Vejle blev benyttet som udskibningshavne. Der blev gravet malm i hundredvis af arealer samtidig fra grænsen i syd og til Limfjorden i nord. Fra 1951 til 1960 blev der eksporteret over 1 mill. tons malm til en pris af 30—35 mill. kroner f. o. b. (d. v. c. frit om bord). Til indenlandsk brug og oplægning blev samtidig brudt omkring 200.000 tons malm.

Det var meget vanskeligt at koordinere de højst forskellige interesser ved udnyttelsen af malmen. A. Laursen havde i hovedsagen skabt sig et monopol på den manganrige malm, der ikke måtte eksporteres, og var samtidig eksportør og havde derved gode muligheder for sortering. De øvrige eksportører var kun interesseret i eksport, og følte sig stærkt generet af eksportforbudet for manganrig malm,

ikke mindst da tyske jernværker i en periode gav overpris for mangan i malmen, og herhjemme var der ingen afsætning, blot forbud mod eksport. En effektiv kontrol i alle arealer under udnyttelse var umulig, og da bevidste overtrædelser af eksportforbudet ikke førte til, at myndighederne ville fratage en eksportør tilladelse til eksport, var det meget vanskeligt i fuld udstrækning at håndhæve eksportforbudet. Situationen var også vanskelig. For det første måtte det dreje sig om at udnytte de gunstige konjunkturer og få brudt og afsat så meget malm som muligt, og for det andet drejede det sig om at sikre den danske industri tilstrækkeligt manganrig malm i tiden fremover, idet man derigennem skaffede mere arbejde og valuta. Eksportørerne fik for en stor del malmen fra lokale leverandører, vognmænd og mindre entreprenører, og landmændene pressede på for at få deres arealer rensede for malm, hvad enten den var manganrig eller ikke, og vi kunne ikke være overalt fra grænsen til Limfjorden. Efterhånden som det svandt i den manganfattige malm, blev presset hårdere. Det lettede noget, da der i 1959 gennem Handelsministeriet blev ydet et lån til Dansk Mangansulfatfabrik til oplagring af manganrig malm, og i årene 1958—60 blev der oplagret ca. 40.000 tons manganrig malm i Sønderjylland, og dermed var de fleste malmforekomster af betydning fjernet i denne landsdel. På Sunds-Ikast egnen var der stadig ret betydelige forekomster af malm, hovedsagelig af okkertypen, deraf en del manganrig malm.

Med den fortsatte eksport af myremalm og okkermalm blev man på vore hjemlige gasværker ængstelige for, at der ikke blev malm nok til den fremtidige hjemmeforsyning, og de fremsatte i 1958 ønske om eksportforbud for al malm. Efter min mening sikrede et eksportforbud ikke den fremtidige forsyning af vore gasværker med okkermalm, idet man måtte forvente, at planlagte vandløbsreguleringer i Ikast-området ville medføre øget grundforbedring og dermed destruktion af de ikke udnyttede malmforekomster. Den eneste måde at sikre sig malm på var ved oplægning, og der blev i 1959 fra gasværkernes side forberedt en sådan oplægning. På grund af den tekniske udvikling og ændrede produktionsmetoder for gas blev denne oplægning dog aldrig iværksat. Udviklingen medførte også en stærk nedgang i eksporten af malm til engelske gasværker, og denne er nu praktisk taget ophørt.

Der er stadig en mindre eksport til Sverige, og danske gasværker bruger også stadig noget okker, men forbruget er faldende.

Taget som helhed er der i de sidste 20 år og hovedsagelig i 50-erne, eksporteret ca. 1,2 mill. tons malm til en værdi af ca. 40 mill. kroner.

Dansk Mangansulfatfabrik har, siden den startede i 1952, produ-

Jeg er kendt i Andelsbanken

Det er en fordel at være kendt i en god bank - Andelsbanken. Hvis man er kunde, kan man regne med banken, når man har brug for den. Kik ind! Man føler sig altid velkommen i Andelsbanken.

-De kan regne med
ANDELSBANKEN

fås i BOG HANDELEN

»DET INDVUNDNE DANMARK«

af Fridlev Skrubbeltrang:
1. bd. (498 sider, illustreret)
uindbundet 76,00 kr.

»E. M. DALGAS«

af Har. Skodshøj:
(228 sider, illustreret)
uindbundet 28,50 kr.

Hurtigere ... effektiv dræning ...

Polyethylenrør finder stigende anvendelse i dræningsarbejdet.

Fra 1. oktober 1967 findes der »Dansk Standard for plast-drænrør, D. S./R 2077. Det betyder tryghed ved fremtidig udvidet anvendelse af plast-dræn.

Polyethylenrør kan fremstilles af rent danske råvarer og byder på mange fordele i praksis, blandt andet gennem arbejdsbesparelsen ved nedlægning. Derfor kan positive forsøgsrapporter forventes.

DAN BRIT KEM^{A/S}

KLØVERMARKSVEJ 70, KØBENHAVN S. TLF. ASTA 5814

ceret ca. 14.000 tons 30 % mangansulfat til en markedspris af op mod 20 mill. kr. Dertil er medgået 60—70.000 tons manganholdig myremalm, og der findes stadig en opgravet reserve.

Sammen med vort hjemlige forbrug af myremalm til gasrensning og en mindre mængde manganrig malm i stålindustrien er der således i de sidste 20 år brudt ca. 1,5 mill. tons okker- og myremalm. Der er stadig en del myremalm i den danske jord, men på grund af de særlige konjunkturer under og efter sidste verdenskrig lykkedes det os at få størstedelen af den malm, der ikke var ødelagt ved opdyrkning, udnyttet. Det gav arbejde og valuta og betød en grundforbedring for betydelige arealer. has.

(Forfatteren, statsgeolog *Werner Christensen*, har tilladt det udførlige referat af artiklens indhold).

L I T T E R A T U R ★

LANDBRUGETS MOMSBOG

På en såre aktuel baggrund har Det kgl. danske Landhusholdningsselskab udsendt *Landbrugets Momsbog*, hvori kontorchef *J. Broe Pedersen*, De samvirkende danske Landboforeninger, udtømmende, overskueligt og let fatteligt gennemgår på 144 sider den del af merværdiafgiftskomplekset, som vedrører landbruget.

Indførelsen af merværdiafgiften 3. juli 1967 betegner en omvæltning i dansk skattelovgivning. Den vil uden tvivl også føles som en sådan af de ca. 160.000 landmænd, der fra og med denne dato er ansat i ulønnede stillinger som skatteopkrævere for staten. Der er med denne afgiftsform indført regnskabspligt for samtlige erhvervsdrivende i landet, idet der af den enkelte må føres regnskab over, hvor meget vedkommende kræver op og dermed bliver statskassen skyldig.

Langt over 100.000 landmænd har ikke hidtil været regnskabsførende, og specielt for disse vil momsregnskabet utvivlsomt give anledning til betænkeligheder,

Bogens væsentligste formål er at give den enkelte »skatteopkræver« praktiske anvisninger på, hvordan dette eller hint spørgsmål i forbindelse med merværdiafgiften skal klares. I de enkelte afsnit forklares, hvad det er, en landmand skal opkræve afgift af, hvad han må trække fra, og hvordan han rent praktisk kan lægge regnskabet til rette, herunder en introduktion af et af landboorganisationerne udarbejdet særligt opgørelsesskema.

Der er fyldestgørende vejledning og kontante råd at hente i bogen. Den landmand, der i opgørelsens stund føler sig i vildrede med merværdiafgiftens problemer, vil blive godt hjulpet med *Landbrugets Momsbog*.

Det svenske skovbrug

I Sverige gennemføres konsekvent en omfattende indsats for at bringe oplysninger ud til offentligheden om Sveriges skove, som jo danner grundlaget for meget betydelige faktorer i svensk industri. I brochurer, billedhæfter og bøger, tidsskriftartikler og videnskabelige afhandlinger bringes så meget som muligt til torvs. De store organisationer som »Kun gl. Skogsstyrelsen« og »Domänverket« har egne publikationsorganer, der bl. a. også indgående beskæftiger sig med turistlivets indvirkning på skovbrugets forhold, naturbeskyttelsesinteresserne og fritidslivet, således som det kan støttes med naturparker og f. eks. adgang til fiskesport i søer og vandløb. Netop for de her sidstnævnte felter, der almindeligvis ikke, i hvert fald tidligere her i Danmark har været tillagt større interessefællesskab med skovbruget eller dets udøvere, har Sverige og dets skovbrugsorganisationer forlængst brudt nye baner, som andre lande nu på mange måder søger at efterligne. Det ligger tilbage til tiden før 2. verdenskrig, da en mand som *Aminoff* øvede en afgørende indsats for langtidspanlægning af naturparker i skovområderne, sikring af tilgængelige og gode fiskevande, kortlægning og anlæggelse af vandrestier i fjeld og skov m. m.

Kun gl. Skogsstyrelsen har nu ved nytåret udsendt en ny, meget knap, meget koncist og meget oplysende fornemt udstyret beretning om, hvad Skogsstyrelsen er. Det får man at vide på den mest instruktive måde. Der fortælles om opdelingen inden for ministeriet og organisationens opdeling helt ud til de lokale detaljer med uddannelse i f. eks. 40 skovbrugsskoler. Hele organisationen er delt i 5 forskellige departementer eller bureauer under en fælles generaldirektør — for tiden *Frederik Ebeling* — og ude i landet omfatter det 24 *skogsvårdsstyrelser* med et samlet personale på 1760 med forstilig uddannelse og godt 400 med anden uddannelse.

Skogsvårdsstyrelserne begyndte at virke i 1905, men centralorganet Skogsstyrelsen først i 1941. Formålet blev formuleret allerede i 1899, da en komité forberedte oprettelsen, og det hed heri: »Skal samfundets krav på skovenes opretholdelse følges op samtidig med at den enkeltes frihed til at tilrettelægge sin indsats efter skovenes tilstand og egne økonomiske forhold ikke urimeligt indskrænkes, må der i stedet for døde regler sættes et levende organ, som overvåger den private skovdrift og som kan gribe hjælpende ind.« Det er disse kloge ord, der senere er udformet i de bestemmelser, som fastsætter styrelsens opgaver. Bemærkelsesværdigt er det, at styrelsen kan bestemme om og planlægge arbejder i skovene, og også stille såvel arbejdskraft som maskiner til rådighed, altså udøve en meget vidtgående faglig service i skoven, der yderligere kan suppleres med økonomiske bidrag og lån til særlige opgaver. Al skovbrugsfaglig undervisning under det akademiske niveau sorterer også under styrelsen, selvom f. eks. Domänstyrelsen (statsskovbruget) har egen undervisning.

De producerende skovarealer i Sverige omfatter ifølge den nye brochure 23 mill. ha. Heraf ejer staten 19 % og andre offentlige institutioner 6 %. Resten er opdelt i bondeskov med 47 %, i godsskov med 3 % og aktieselskabsskove med 25 %.

Den beregnede årstilvækst er ca. 78 mill. m³ eller ca. 3,5 m³ pr. ha. Den samlede træmasse er opgjort til 2223 mill. m³, hvoraf 45 % er gran, 40 % skovfyr og 15 % forskelligt løvtræ.

Tidligere talte man om, at det svenske skovbrugs tyngdepunkt lå i Norrland, men i de senere år forskydes det mere og mere mod syd til Mellemsverige.

Af det opsavede tømmer, der ialt beregnes til ca. 10 mill. m³ pr. år, går ca.

60 % til eksport, og som den 3. største producent i verden af papirmasse, kun USA og Canada ligger foran, går 55 % af en produktion på 6 mill. tons til eksport. Alene som papir eksporteres 2 mill. tons årligt.

Skovbrugets eksportværdi opgøres på Sveriges handelsbalance til 6 milliarder svenske kroner.

Skogsstyrelsen har et nøje samarbejde med Skovejerforeningerne, som ialt har 135.000 medlemmer med 7 mill. ha skov tilsluttet og en årsomsætning på 887 mill. kr. Samarbejdet udbygges stadig stærkere og stærkere, navnlig efter at de senere års krav for rationalisering, vejbygning, transport m. m. har medført strukturomlægninger, som indvirker endeligt på antallet af egentlige skovarbejdere. Effektiviseringen af skovdriften har udbygget den teoretiske planlægning stærkt. I 1964/65 gennemførte skogsstyrelsen således total planlægning for knap 400.000 ha, i 1965/66 for godt 600.000 ha og i 1966/67 for tæt ved 900.000 ha skov.

På statens budget er der optaget et beløb på 30 mill. kr., der årligt kan anvendes til støtte og hjælp for det private skovbrug. Størstedelen af disse midler er bestemt til på langt sigt at udbygge skovbruget hos de pågældende skovejere, bl. a. går ca. 13. 5 mill. kr. til anlæg af veje og ca. 6 mill. kr. til beplantning af jordbrug, der har måttet opgives. Anlæg af nye lokale veje sker altid på regional basis, så de kan indgå i den store fælles vejudbygning, som skogsstyrelsen iøvrigt har meget stor indflydelse på. Det kan også noteres, at der kan opnås tilskud til genoprettelse af skov på forsømte eller ødelagte skovarealer, f. eks. også ved tilskud til afvanding. Alle bidragene bevilges gennem skogsstyrelserne.

Et næsten helt nyt arbejdsområde er i de senere år taget rationelt op under skogsstyrelsen med et effektivt arbejde for anvendelsen af forædlet materiale til de nye kulturer. Det gælder her såvel frø som planteskoleproduktionen. Skogsstyrelserne har i løbet af en kort årrække udbygget et antal planteskoler, der i fjor udleverede omkring 200 mill. skovplanter.

has.

I få ord — ★

Hedeselskabets nyere historie

I fortsættelse af dr. *Skrubbeltrangs* bog over Hedeselskabets historie 1866—1914, »Det indvundne Danmark«, har cand. mag. *Erik Helmer Pedersen*, Skodsborgvej 314, Nærum, påbegyndt udarbejdelse af en redegørelse for perioden 1914—1966.

Hedeselskabet beder i den anledning alle, der er i besiddelse af breve, optegnelser og andet historisk kildemateriale af betydning for denne periodes historie, om at stille dette til rådighed for Helmer Pedersen. Det kan enten ske ved udlån eller ved aflevering med henblik på en evt. senere arkivering ved Hedeselskabet eller på et offentligt arkiv.

Hedeselskabets sølvbæger

blev den 24. november overrakt *Dora og Helmuth Glaser*, Bjerndrup mark, Kliplev. Overrækkelsen fandt sted i ægteparrets hjem i overværelse af ledende medlemmer af Aabenraa Amts Landboforening, der havde indstillet ægteparret til at hædres med sølvbægeret, og direktør *Fr. Heick*, Hedeselskabet, ledsagede overrækkelsen med en meget anerkendende omtale af ægteparrets indsats.

Da ægteparret overtog ejendommen i 1946 var kun 15 af dens 33 ha under kultur. Hele arealet er nu afvandet og under kultur med nye, gode bygninger, og der er en værdifuld besætning. Midlerne til at starte med havde ægteparret selv opsparet.

Ungskue og jubilæum

Det jyske ungske, der er fastsat til afholdelse i Herning den 4., 5., 6. og 7. juli, får i år en bemærkelsesværdig karakter, idet der samtidig — for første gang siden 1938 — vil blive arrangeret et landsomfattende fællesskue af elite-dyr, fortrinsvis af ældre dyr inden for alle racer.

Motiveringen er 75-års jubilæet for oprettelsen af De samvirkende danske Landboforeninger.

Arrangementet med Fællesskuet vil ske under forsæde af de 5 landsdelsformænd og den endelige tilrettelæggelse vil ske gennem Foreningen af jyske Landboforeningers sekretariat i Århus.

Læplantningsudvalget for Hjørring amt har tildelt gårdejer *Osvold Kyllingsbæk og hustru*, Terpetgaard, Tversted, den fineste anerkendelse for læplantning, der kan opnås nord for Limfjorden, nemlig amtets elitepræmie. Overrækkelsen foretoges af proprietær *Chr. Christiansen*, Grimshave, Sindal, ved en fest i Hjørring den 5. september. Såvel konsulent *Bodil Kjeldsen*, Hjørring, som skovrider *Sven Larsen*, Tolne, krydrede festen med megen faglig anerkendelse af det kvalitetsmæssigt fremragende arbejde, præmiemodtagerne havde udført siden de i 1945 begyndte deres del af kampen mod blæsten omkring gårdens 90 tdr. land.

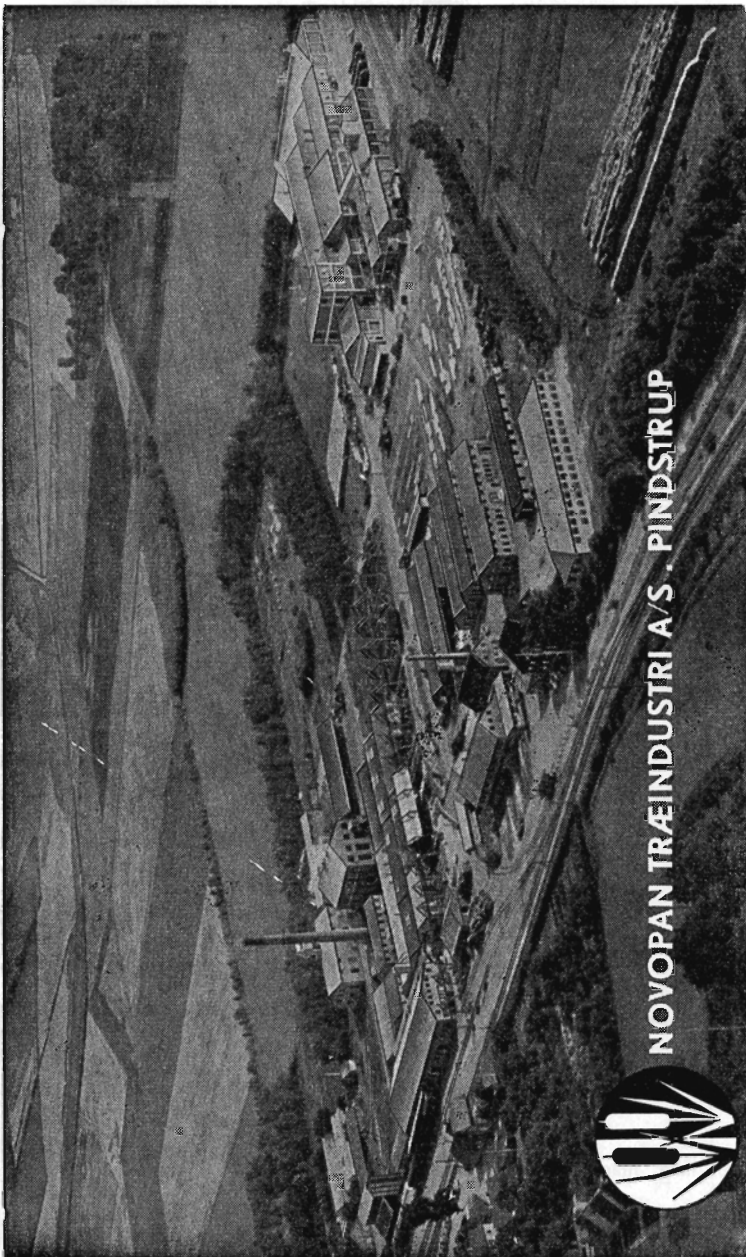
Landbruksstyrelsen i Sverige har i en oversigt anslået, at der af de 3,06 mill. ha agerjord, som var dyrket i 1966, inden 1980 vil udgå 1,93 mill. ha. Produktionsmæssigt beregnes tilbagegangen i høstudbytte at komme til at ligge mellem 5 og 10 %, idet de arealer, der vil udgå, væsentligt vil ligge på en meget lav afkastning.

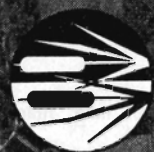
Esbjerg havn i 100 år

er motivet for og anledningen til nogle store festligheder, der finder sted i Esbjerg i tiden omkring den 24. april 1968. Datoen er 100-årsdagen for vedtagelsen af loven, der muliggjorde anlægget af havnen i Esbjerg og dermed byudviklingen omkring havnen. I forbindelse med festlighederne arrangeres forskellige udstillinger, bl. a. en britisk udstilling.

NOVOPAN TRÆINDUSTRI A/S. PINDSTRUP

Malke·tips

MEJERIKONTORETS

HYGIEJNEAFDELING

LÅG OVER MÆLKEN

GØDNINGSSTÆNK

i kostalden kan ikke undgås. Se selv på væggen bag kørne!

DET STØVER OGSÅ

Det er ikke værst i malketiden, men støv i luften er der stadig...

Kan en åben spand stå bag køerne uden risiko for, at der kommer støv og stænk i den?

Nej veil – det er utænkeligt!

Men er det da en ulykke at få støv og stænk i mælkespanden?

Nogen ulykke er det vel ikke, men det er meget skadeligt for mælken!

Gødningsstænk indeholder store mængder af coli- og luftudviklende bakterier, og i staldstøv findes mange termoresistente (varmetålende) bakterier.

Netop sådanne bakterier kan volde store vanskeligheder i mejeriet. Et indhold af gødnings- og støvbakterier kan få ostene til at puste, så de bliver nærmest værdiløse. Og termoresistente bakterier formindsker drikkemælkens holdbarhed, da de overlever varmebehandlingen.

Disse bakteriearter kan derfor hurtigt forringe mælkens værdi og give anledning til kvalitetsfradrag.

Det er lige så galt at få stænk i den tomme spand. Den skal jo også fyldes med mælk.

DERFOR: ALTID LÅG PÅ SKIFTESPANDEN!

LÅGET KAN FÅS GENNEM MEJERIET FOR 6-7 KR.

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING ...

På jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød«) omkring stødfugerne. Spørg Hedeselskabet.

Betonvarer og Iso-dæk
Lecablokke og -mursten
Mørtel, sten og grus

A/S MARIUS ØDUM

Randers . Telf. (064) 2 04 00

Betonvarer efter
Ingeniørforeningens normer

Røde drænrør

fra 2"-12" haves altid på
lager. - Forlang tilbud.

»SOFIENLUND«
TEGLVÆRK

Tlf. Ulstrup (064 - 4 81 11) 10

Aktieselskabet

MIDTBANK, Herning

10.30-12.30, 14.30-17.00

Telf. (07) 12 42 22 - 12 22 21 -
12 33 15

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og

Fiskerihavnen

Bjerringbro

Cementvarefabrik

Telefon Gentofte 938

Bjerringbro (076) 8 11 11

Alle Δ mærkede rør
imprægnerede og
uimprægnerede

Stort lager

Altid leveringsdygtig

Rødkjærbro Cementvarefabrik v. J. T. Birk

Telefon Rødkjærbro (076 - 5 91 11) 14

FORLANG TILBUD

Fører kun Δ mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager

SKOVPLANTER - LÆPLANTER - HAVEPLANTER

SKÆRBÆK PLANTESKOLE

Skærbæk . Telefon (047) 5 12 50*

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter
Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christensen . Århus
Telefon: Ellidshøj (08 - 11 93 11) 4
og Århus (06) 12 76 33

Fabrikation af
jordbrugskalk og
foderkridtmel

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telefon 12 10 55 (kaldenr. 08)

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Røde drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

Fredenshøj Teglværk

Aabenraa . Telf. (046) 2 21 27

Frøviscentret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (074) 2 05 33

Frøavl og frøhandel

- ★ Reservedele
- ★ til
- ★ alle
- ★ fabrikater
- ★ motorsave
- ★ hos

Erik Dalsgaard

SØNDERBROGADE 24 . VEJLE . TLF. (0581) 5201

Sydvestjyske Teglværkers Salgskontor

ØLGOD

Tlf. (052 - 4 62 11) 58 og 458

AALBORG
AKVAVIT

MCCULLOCH

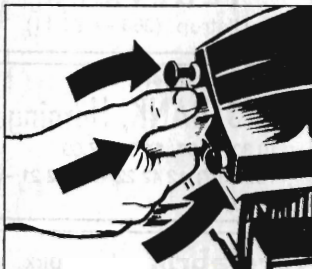
**Roligere og
effektivere**

takket være

**ny membran-
lyddæmper
og eksklusiv
skæreudrustning**

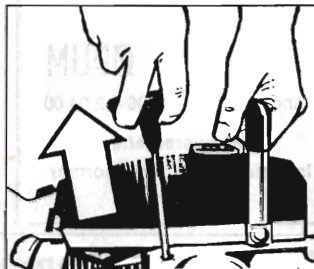
**Arbejdsrigtig
og lethåndterlig**

takket være

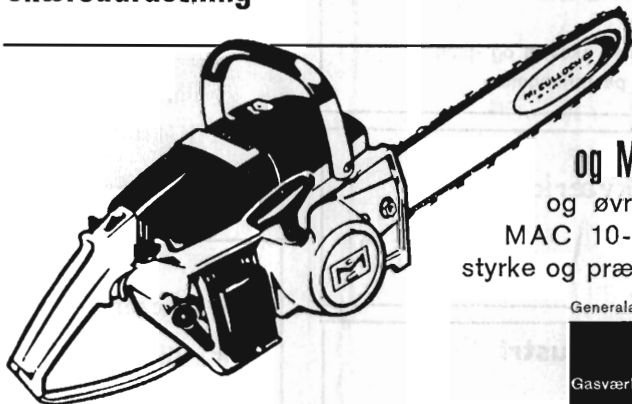
**fingerspidskontrol
og enkel
karburatorjustering**

**Kort ryk -
sikker start**

takket være

**automatisk
startgas og DSP
som mindsker
startkompressionen**

**Ny MAC 2-10 AUTOMATIC
og MAC 5-10 AUTOMATIC**

og øvrige save i den "6-kg-lette"
MAC 10-serie er enestående i slid-
styrke og præstation.

Generalagent:

Carl F. Motor

Gasværksvej 9, København V, Telefon (0144) *21 13 92

Forhandlere:

SJÆLLAND:

Fa. Carl F. Motor
Gasværksvej 9
København V - (01) *21 13 92
Nordsjællands McCulloch Service
v/ Jan Skovly Hansen
Løngangsvej 73, Hillerød - (03) 26 51 51
Odsherreds McCulloch Motorsave
v/ Sv. E. Larsen
Isefjordsvej 4, Nyk. S - (03415) 1086
McCulloch Kædesave
v/ A. Bagge Andersen
Københavnsvej 107, Roskilde - (03) 35 69 96
Eso Service Station
v/ Holger Møller
Frederiksberg, Sors - (03) 63 11 51
Fa. Specialværkstedet
v/ Eigil Johansen
Torvegade 34, Faxe - (03715) 465

LOLLAND-FALSTER:

McCulloch Motorsave
v/ Arnold Larsen
Flintinge, Lolland - (03869) 126

FYN:

Fyens McCulloch Motorsave
v/ Andreas Petersen
Højby, Fyn - (09976511) 260

JYLLAND:

Fa. Ålborg Cykellager
v/ Børge Pedersen
Jernbanegade 16, Ålborg - (08) 13 40 29
McCulloch Motorsave
v/ Børge Landbo
Sjælland St., Thy - (0791) Sjælland 129
McCulloch Kædesave
v/ Søren G. Nielsen
Siem pr. Terndrup, Skørping St. - (08115511) 193
McCulloch Motorsave
v/ Viggo Thomadsen
V. Hattenstræde 11-13, Randers - (06) 42 13 44
McCulloch Motorsave
v/ Jørgen Rasmussen
Lundby pr. Aulum - (07) 47 11 11 - 355
Nyvangsgade 15, Ølgod - (052) 4 62 11 - 123

Hammel McCulloch Service
v/ Jens Peder Rohde
Vadstedvej 13, Hammel - (06187111) 69

McCulloch Motorsave
v/ Knud Nielsen
Nørrebrogade 16, Århus C
(061) 33544 - 33285

E. Eltved
Gartneri-, Havebrugs- og Fejemaskiner
Esbjergvej 20, Kolding - (055) 2 28 55

Sønderjyllands McCulloch Motorsave
v/ Bent K. Petersen
Terning pr. Hammeley
(04578111) 156; efter den 1/12-67
(045) 7 72 56 Abentrå (046) 2 45 43

BORNHOLM:

Bornholms McCulloch Motorsave
v/ Sv. Low
»Bækken» Almindingen pr. Akirkeby
(03) 974 Akirkeby 643